

منابع ساواک و موساد در ایران (۱)

ساواک، به دلیل ارتباطات گسترده در زمینه نفوذ دارای امکانات بالقوه فراوان بود که برای موساد ارزش فوق‌العاده داشت. با پیروزی انقلاب اسلامی ایران آن بخش از «منابع» ساواک که ناشناخته ماندند و «عوامل ویژه»، یعنی کسانی که به‌دلایل مختلف واجد اهمیت فراوان بودند، به سرویس اطلاعاتی اسرائیل (موساد) وصل شدند. به این دلیل برخی از کارکنان امنیتی ساواک، که با این «کیس‌های ویژه» مربوط بودند، مانند پرویز ثابتی، مدیرکل سوّم ساواک (امنیت داخلی)، و رضا عطارپور، با نام مستعار «دکتر حسین‌زاده»، معاون و دوست نزدیک ثابتی، در زمان وقوع انقلاب به اسرائیل رفتند و به فعالیت خود در موساد ادامه دادند. شناخت گسترده و عمیق ثابتی از عوامل مهم و شناخته نشده «نفوذی» ساواک در گروه‌های سیاسی مخالف حکومت پهلوی امتیاز مهمی برای تداوم فعالیت او در موساد به‌شمار می‌رود.

از روز دوشنبه ۱۷ خرداد، کتاب منتشر نشده آقای عبدالله شهبازی، مورخ و پژوهشگر کشور به صورت پاورقی و اختصاصی در خبرآنلاین منتشر می‌شود و آگاه‌سازی نیز به آن بازتاب می‌دهد.

این مطالب که با عنوان «ساواک، موساد و ایران» منتشر می‌شود، بخشی از کتاب «سرویس‌های اطلاعاتی و انقلاب اسلامی ایران» آخرین کتاب شهبازی است که از ابتدای اردیبهشت ۱۳۸۹ در حال نگارش این کتاب بوده و قصد دارد پس از اتمام آن را به صورت آنلاین در سایت شخصی‌اش منتشر کند.

شهبازی در مقدمه کتاب نوشته است :

«مندرجات این کتاب یک‌باره نجوشید. سال‌ها درباره مطالب و فاکت‌های آن اندیشیده‌ام، از دوستان قدیمی، اعم از مبارزان سیاسی دوران پهلوی، از همه نوع، و کارشناسان باتجربه، پرسیده‌ام، فرضیات و احتمالات خود را به بوته نقد سپرده‌ام، و به دنبال اسناد و مدارک در منابع مختلف برای غنی‌تر شدن نظراتم بوده‌ام.

ساواک، موساد و سازمان‌های سیاسی ایران

از نیمه دهه ۱۳۳۰ تا زمان انقلاب اسلامی ایران (۱۳۵۷) ساواک یکی از مقتدرترین سازمان‌های اطلاعاتی و امنیتی منطقه به‌شمار می‌رفت و در پیوند با سرویس‌های اطلاعاتی اسرائیل (موساد) و بریتانیا (ام. آی. ۶) و ایالات متحده آمریکا (سیا) و سازمان اطلاعاتی پیمان ناتو (به رهبری جرج کندی یانگ) نقشی مهم در خاورمیانه ایفا می‌نمود. این سازمان با سرویس‌های اطلاعاتی و امنیتی اسرائیل (موساد و شین‌بت) و ترکیه (میت) همکاری تنگاتنگ داشت.

ساواک برای نفوذ در سازمان‌های سیاسی ایرانیان، در داخل و خارج از کشور، از عوامل نفوذی خود بهره می‌برد. عوامل ساواک دو دسته بودند: بخشی عوامل معمولی بودند که خیل کثیر منابع ده هزار نفری ساواک را دربر می‌گرفتند و بخشی عناصر بسیار مهم، از نظر جایگاه یا شخصیت سیاسی، که تعدادشان اندک بود.

در فهرست‌های اسامی منابع ساواک، که در سال‌های اولیه انقلاب منتشر شده، نام بسیاری از منابع معمولی ساواک انتشار یافته است. ۱. این فهرست‌ها کامل نیست و در مواردی نه چندان اندک اسامی کسانی نیز درج شده که در واقع «منبع ساواک» نبودند ولی بنا به ملاحظات در زمان دستگیری به ساواک وعده‌هایی دادند ولی پس از آزادی مبارزه با حکومت پهلوی را از سر گرفتند و حتی در این راه کشته شدند.

«عوامل ویژه» ساواک بسیار فراتر از «منابع» معمولی این سازمان حفاظت می‌شدند و لذا نام آن‌ها را در فهرست‌ها نمی‌توان یافت. در مورد این افراد قواعدی سخت رعایت می‌شد و مدرکی دال بر همکاری با ساواک در پرونده‌شان درج

نمی‌شد. به جز معدود افراد مرتبط با «کیس»، سایر کارکنان ساواک، حتی در رده‌های مدیریت، از پیوند این افراد با ساواک مطلع نبودند و از اینرو در مکاتبات خود گاه از آنان با عنوان «عنصر منحرف» یاد می‌کردند. تنها راه شناخت این «عوامل ویژه» مذاقه در اسناد تاریخی و خاطرات فعالان سیاسی است. به عبارت دیگر، تنها با تأمل و دقت و تلاش فراوان است که می‌توان این‌گونه افراد را شناخت. این افراد یا در سازمان‌ها و اهداف مهم سیاسی موقعیت مهم داشتند و یا، به دلیل برخورداری از پیشینه موجه یا ارتباطات و امکانات خاص، مأمور بودند پس از طی دوره‌های ویژه آموزشی در زمان مناسب در سازمان‌های سیاسی ایرانی یا غیرایرانی نفوذ کنند.

ساواک، به دلیل ارتباطات گسترده گروه‌های مبارز ایرانی با گروه‌های فلسطینی، در زمینه نفوذ در سازمان‌های فلسطینی دارای امکانات بالقوه فراوان بود که برای موساد ارزش فوق‌العاده داشت. با پیروزی انقلاب اسلامی ایران آن بخش از «منابع» ساواک که ناشناخته ماندند و «عوامل ویژه»، یعنی کسانی که به دلایل مختلف واجد اهمیت فراوان بودند، به سرویس اطلاعاتی اسرائیل (موساد) وصل شدند. به این دلیل برخی از کارکنان امنیتی ساواک، که با این «کیس‌های ویژه» مربوط بودند، مانند پرویز ثابتی، مدیرکل سوم ساواک (امنیت داخلی)، و رضا عطارپور^۲، با نام مستعار «دکتر حسین‌زاده»، معاون و دوست نزدیک ثابتی، در زمان وقوع انقلاب به اسرائیل رفتند و به فعالیت خود در موساد ادامه دادند^۳. موساد به هر یک از این افراد به دلایلی علاقمند بود. مثلاً، ناصر نوذری، با نام مستعار «دکتر رسولی»، بختیاری بود و سابقه فعالیت طولانی در خوزستان داشت^۴. شناخت گسترده و عمیق ثابتی از عوامل مهم و شناخته نشده «نفوذی» ساواک در گروه‌های سیاسی مخالف حکومت پهلوی امتیاز مهمی برای تداوم فعالیت او در موساد به‌شمار می‌رود.

دکتر عباس میلانی، که خود از اعضای «سازمان رهایی‌بخش خلق‌های ایران»، به رهبری سیروس نهاوندی، بود و از قربانیان عملیاتی که ثابتی هدایت کرد، ثابتی را چنین توصیف می‌کند:

«از اواخر دهه چهل کار امنیت داخلی در واقع یکسره در دست پرویز ثابتی بود که ریاست اداره سوم ساواک را به عهده داشت. در حالی‌که هر شنبه و پنجشنبه نصیری به دیدن شاه می‌رفت و امور امنیتی را به اطلاعش می‌رساند، هر چهارشنبه بعد از ظهر هم، اغلب پس از آن‌که

بیشتر کارمندان دفتر نخست‌وزیری راهی منزل شده بودند، در دفتر نخست‌وزیر به دیدار او می‌رفت. سوای این جلسات مستمر، این دو نفر گاه با هم ناهار می‌خوردند. در برخی از مهمانی‌های شام هویدا نیز ثابتی در زمره مهمانان بود. در جلسات چهارشنبه مسائل گوناگون مملکتی مورد بحث و تبادل نظر قرار می‌گرفت. تنها موضوعی که هرگز بحث نمی‌شد مسائل عملیاتی امنیتی بود.»⁵

.....

۱. مهم‌ترین این فهرست‌ها کتابی است در ۳۹۱ صفحه که اتحادیه کمونیست‌های ایران در دی ۱۳۵۸ منتشر نمود با عنوان: معرفی قریب به ۸۰۰۰ نفر از اعضاء خائن و جانی ساواک به پیشگاه ملت ایران. این فهرست جعلی یا دستکاری شده نیست ولی همان‌گونه که گفتم در کنار منابع فعال ساواک نام برخی افراد نیز در آن درج شده که صرفاً برای رهایی از زندان یا فریب دادن ساواک با این سازمان به‌طور موقت همکاری صورت می‌نمودند .

۲. رضا عطارپور مجرد، با نام مستعار «دکتر حسین‌زاده»، از گردانندگان اصلی اداره کل سوم ساوک و از بازجویان سرشناس این سازمان بود. بنگرید به زندگینامه عطارپور در وبگاه «موزه عبرت» :

<http://www.ebratmuseum.ir/TorturerInfo.aspx?oc=14>

۳. فردوست می‌نویسد: «حدود ده روز قبل از انقلاب ثابتی برای خداحافظی به دیدنم آمد و گفت که می‌خواهد به آمریکا برود و همتای آمریکایی او در سفارت برایش مسجل کرده که در سیا شغلی به او واگذار خواهد شد. از این جهت راضی به نظر می‌رسید. قرار شد پس از رفتن او با همان شماره با عطارپور تماس بگیرم و آخرین وضعیت را بپرسم. بعد از رفتن او شب‌ها از کلپ ایران جوان به عطارپور تلفن می‌کردم تا بالاخره چهار پنج روز قبل از انقلاب عطارپور نیز اطلاع داد که فردا به خارج خواهد رفت. او گفت که به اسرائیل می‌رود و سازمان امنیت اسرائیل از او برای کار دعوت کرده است. عطارپور بعد از خداحافظی تلفنی، فرد دیگری را معرفی کرد که با همان شماره شب‌ها تلفن کنم...» (ظهور و سقوط سلطنت پهلوی، ج ۱، ص ۲۷۶) نمی‌دانیم ثابتی به آمریکا رفت و بعد از آن به همکاری با موساد پرداخت و یا به فردوست دروغ گفت و او نیز، مانند عطارپور، در همان زمان به اسرائیل رفت .

علاوه بر عطیارپور، تعداد قابل توجهی از کارمندان و مأموران عملیاتی ساواک در اداره کل سوم (امنیت)، که با فعالین سیاسی و «کیس‌های ویژه» مرتبط بودند، در زمان انقلاب به خارج رفتند و عموماً به همکاری با موساد ادامه دادند: منوچهر وظیفه‌خواه، معروف به «دکتر منوچهری»، به انگلستان رفت، محمدحسن ناصری، معروف به «عضدی»، به آمریکا، ناصر نوذری، معروف به «دکتر رسولی»، به فرانسه، همایون کاویانی (کاوه)، هوشنگ ازغندی (منوچهری)، هرمز ایرم (رئیس کمیته مشترک ضد خرابکاری) و غیره. بنگرید به: شاهی، ساواک، همان مأخذ، ص ۶۵۹ و زندگینامه آنان در وبگاه «موزه عبرت:»

<http://www.ebratmuseum.ir/Torturers.aspx>

۴. کیهان، ۱۰ آبان ۱۳۸۶، ص ۸.

<http://www.magiran.com/npview.asp?ID=1512133>

۵. عباس میلانی، معمای هویدا، تهران: نشر اختران، چاپ اول، ۱۳۸۰، ص ۲۸۹.

سه شنبه ۱۸ خرداد ۱۳۸۹/۹:۴۷

پایگاه تحلیلی اطلاعاتی آگاه سازی - <http://www.agahsazi.com>